

метод взаємодії людини з природним і соціальним довкіллям, а відтак як довільний інтропсихічний процес віддзеркалення і інтерпретації реальності, де його результатом є унікальна і варіативна суб'єктивна психічна реальність – модель (образ, картина, концепт) світу; по-друге, психологічне моделювання як системний метод дослідження, що припускає побудову моделей, зміст яких залежить від орієнтації на той або інший часовий модус: минуле, теперішній час або майбутнє – ретроспективні, статичні, прогностичні моделі або, в нашій термінології, рефлексія, трендове і трансформаційне моделювання; по-третє, це сукупність психічного і соціально-психологічного моделювання в діадомістних та полімістних системах [6; 8].

4. Ідеологія, принципи, способи і прийоми реалізації політики мультикультуралізму в системі освіти розуміються як аксіологічна і діяльнісна основи організації соціально-психологічної та психолого-педагогічної дії на соціалізацію наступників, самого процесу формування багатокультурної особистості. Цілісність трьох видів моделювання (рефлексії, трендового і трансформаційного) – це адекватний метод гуманізації багатокультурного освітнього простору як складного соціального організму, що є частиною більш ширшої соціальної системи і водночас містить достатньо складні підсистеми ідеологічну (організатори), методологічну (розробники і автори програм, підручників), управлінську (менеджери різного рівня), виконавську (педагоги-наставники), об'єктну (наступники)).

5. Комплексна технологія цілеспрямованої трансформації освітнього простору передбачає, по-перше, дослідження компонентів соціокультурного простору, що найбільш значущо впливають на освітню систему, її складові в історичній ретроспективі і в їх наявному стані, що досягається у процесі моделювання рефлексії; по-друге, вивчення моделювання як цілісного і багатоаспектного інтропсихічного процесу, під час якого формується і перманентно змінюється образ світу наставника та наступника (також у формі моделювання рефлексії); по-третє, позначення найбільш значущих умов успішної реалізації моделі різнокультурної освіти (на етапі практичного упровадження трансформаційної моделі); по-четверте, проведення моніторингу тенденцій у розвитку досліджуваних систем різного рівня і їх компонентів, іншими словами, використання прогностичних можливостей соціально-психологічного моделювання як методу виявлення спрямованості і особливостей розвитку систем (особа, освітня система), їх взаємодії між особою та авторською програмою (у формі трендового моделювання); по-п'яте, визначення і формування ідеолого-аксіологічних, теоретико-методологічних умов і технологічних схем реалізації змін у системі освітнього простору (в рамках локальних експериментів і апробації моделей та організаційно-технологічних схем); по-шосте, застосування методу соціально-психологічного моделювання як засобу зовнішнього впливу на процес психічного моделювання окремих сегментів свідомості наступника та наставника і всього освітнього простору у напрямі різнокультурності [1; 3; 8].

1. Ананьян Е. Генезис становлення і розвитку ідей полікультурної освіти / Е. Ананьян // Рідна школа. – 2006. – № 2. – С. 12–14.

2. Багатокультурність і освіта. Перспективи запровадження засад полікультурності в системі середньої освіти в Україні. – К. : УЦКД, 2001. – С. 1–29.

3. Гукаленко О. В. Поликультурное образование. Теория и практика : монография / О. В. Гукаленко. – Ростов н/Д. : Изд-во РГПУ, 2003. – 512 с.

4. Данилова Л. Ю. Формирование поликультурной компетентности студента : автореф. дисс. на соискание научн. степени канд. педаг. наук : спец. 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики и образования” / Лариса Юрьевна Данилова. – Оренбург, 2007. – 20 с.

5. Куропятник А. И. Мультикультурализм: проблемы социальной стабильности полиэтнических обществ / А. И. Куропятник. – СПб., 2000. – 205 с.

6. Лебедева И. П. Математическое моделирование в педагогическом исследовании / И. П. Лебедева. – СПб., 2003. – 122 с.

7. Фурман А. Типологічний підхід у системі професійного методологування / А. Фурман // Психологія і суспільство. – 2006. – № 2. – С. 78–92.

8. Чёрный Е. В. Субкультуры неудовлетворённости в Крыму: этнический аспект / Е. В. Чёрный // Гражданское общество и социальные права : материалы международной научной конференции, 5–11 октября 1997 года, Ялта, Крым, Украина. Кн.2. – Симферополь, 1997. – С. 67–76.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ, ЯКІ ВІДБУВАЮТЬ ПОКАРАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ

ДОЛА О.

Copyright © 2013

На сьогоднішній день проблема правопорушень неповнолітніх залишається однією з гострих проблем українського суспільства. Проблема злочинності в усі часи була вкрай актуальною. Сьогоднішній стан суспільства і моралі свідчить про те, що злочинний спосіб життя стає нормою для певної частини населення, шляхом збагачення власних статків, а для декого – самоствердженням. Найгірше в цій ситуації те, що “обличчя злочинності” з кожним роком молодшає.

Значна частина неповнолітніх за скоєні злочини позбавляється волі і перебуває в примусовій ізоляції на визначений судом термін у виховних колоніях, які в більшості є останнім шансом у моральному перевихованні неповнолітніх. Дослідження і досвід переконують, що належна організація виховної роботи у цих установах дає позитивні результати. У випадку, коли виховна колонія не спрацьовує ефективно, молода людина потрапляє до числа “постійних” злочинців, змінюючи тільки вид режиму виправної установи.

Злочинність неповнолітніх є предметом вивчення багатьох дослідників: В. Кудрявцева, О. Тузова, В. Лебединського, О. Селецького, В. Оржеховської, Г. Мінковського, С. Тарарухіна та інших. Питаннями формування правової культури і правової свідомості неповнолітніх злочинців займалися Г. Васянович, В. Оксамитний, М. Подберезький та інші.

Окремі дослідження розкривають певні аспекти морального виховання неповнолітніх засуджених: Н. Деєва вивчала залежність перспектив і цілей неповнолітніх від ступеня їх моральної занедбаності, Г. Потанін розглядав формування позитивної спрямованості особистості неповнолітнього засудженого, І. Башкатов займався вивченням неформальних об'єднань неповнолітніх засуджених.

Однак результати їх досліджень не розкривають проблему соціальної роботи з неповнолітніми засудженими як систему виховної діяльності колонії. Окрім того, вони не завжди за своїм змістом і методикою відповідають реаліям сьогодення, демократизації і гуманізації діяльності установ виконання покарань.

Об'єкт дослідження: неповнолітні, які перебувають у місцях позбавлення волі, а **предметом дослідження** є соціальна робота з неповнолітніми, які перебувають у місцях позбавлення волі.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні змісту роботи соціального працівника у пенітенціарних закладах для неповнолітніх та розробці технології соціально-корекційної діяльності з неповнолітніми, які перебувають у місцях позбавлення волі.

Сьогодні злочинність має велику суспільну небезпеку, оскільки гальмує соціальний розвиток й економічні перетворення в країні, призводить до дезорганізації соціальних структур, порушує суспільний спокій, викликає в людей почуття невпевненості, тривоги, страху, сприяє залученню до скоєння злочинів людей, породжує недовіру людей до правоохоронних органів та держави загалом, потребує значних матеріальних та ресурсних витрат.

У результаті проведеного дослідження зроблено такі **висновки**:

1. Зародження пенітенціарних закладів для неповнолітніх почалося з XVI ст., де організувалися перші “притулки-двори” для навчання дезадаптованих дітей. У кінці XIX ст. відбуваються значні зрушення у сфері організації роботи з неповнолітніми правопорушниками, запроваджуються перші законодавчі акти щодо регулювання проблем молодіжної злочинності. В XX ст. завершується робота над державною превентивною політикою щодо неповнолітніх правопорушників, яка значно зменшує темпи зростання дитячої злочинності та зменшується кількість засуджених неповнолітніх.

2. Аналіз нормативно-правової бази пенітенціарних закладів потребує докорінних змін, доповнень та виправлень. Законодавство, яке діє в нашій країні сьогодні не завжди є надієвим. На сучасному етапі розвитку Державної кримінально-виконавчої служби України основні питання ресоціалізації осіб, які відбувають покарання у закладах пенітенціарної системи потребують першочергового врегулювання та доповнення.

3. Протиправна поведінка підлітка призводить до позбавлення волі на певний термін. Ізоляція від суспільства за вчинений злочин або правопорушення, як правило, має найсильніший вплив на особистість засудженого, а особливо підлітка. Неповнолітній надовго втрачає зв'язок із суспільством, ізолюється від сім'ї і найближчого соціального оточення, набуває особливого правового становища, що полягає в обмеженні його прав. Сам факт соціальної ізоляції для особистості носить стигматуючий характер: неповнолітній набуває офіційного статусу злочинця, який суб'єктивно сприймається людиною як тавро, тим самим відносячи її до людей другого ґатунку, викликаючи при цьому переживання своєї соціальної неповноцінності.

4. Особливості роботи соціального працівника по ресоціалізації осіб в установах пенітенціарної системи включає використання широкого спектру форм та методів роботи, дотримання закономірностей і принципів, виконання усіх функцій соціальної роботи з даною категорією клієнтів для їх успішної соціалізації. У процесі перевиховання особистості одним з головних завдань є досягнення єдності свідомості та поведінки, переконань, дій та вчинків. Соціальним працівником прогнозується можливий результат роботи з неповнолітнім, виявляються труднощі, тривалість роботи. Вибрати правомірний шлях для молодого злочинця у майбутньому – значить “переключити” його на суспільно-корисні цінності, “перекрити” канали соціально-негативного впливу, допомогти створити сприятливі умови для правомірного поведіння з реальною зміною зовнішнього середовища.

5. Кожен соціальний працівник, який працює у закладах пенітенціарної системи, де відбувають покарання неповнолітні, повинен уміло використовувати увесь свій досвід для ефективної роботи з неповнолітніми злочинцями для їх успішної ресоціалізації. Нами розроблений проект соціальної роботи з неповнолітніми, які повернулися з місць позбавлення волі.

1. Караман О.Л. Проблема періодизації історичного розвитку вітчизняної та зарубіжної пенітенціарних систем як джерельної бази дослідження генезису соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими / О.Л. Караман // Вісн. ЛНУ ім. Тараса Шевченка. – 2009. – №17. – С. 6–15.

2. Синьов В.М. Підготовка неповнолітніх засуджених до самостійного життя на волі / В.М. Синьов, В. І. Кривуша // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 2–3. – С. 120–123.